

Laudatio

Mijn vriend Menno Wigman, een van de belangrijkste Nederlandstalige dichters, in 2018 helaas veel te vroeg ingehaald door de dood, heeft – in versvorm uiteraard – prachtig beschreven hoe zinloos het schrijven van poëzie tegenwoordig eigenlijk is: vrijwel niemand leest het nog, onverschillig klotst het leven voort.

In het briljante gedicht *'Misverstand'*, afgedrukt in de in 2001 verschenen bundel *Zwart als kaviaar*, noemt Wigman de poëzie:

*'(...) Eerder een
ziekte die je met een hand vol hopeloze idioten deelt*

een uitgekookte klacht die anderen vooral verveelt.'

Zijn leven, vervolgt hij dichtend, is door poëzie verpest, want:

'(...) Ik verbeeld me niets

*wanneer ik met dit hoopje drukwerk vierenzestig
lezers kwel, of erger nog, twee bomen vel.'*

Juist in deze zelfspot, met deze uitgekookte ironie, krijgt de poëzie spierballen, en bewijst deze verontachtzaamde kunstvorm hoe belangrijk ze nog altijd is. Wij dichters weten dat, het lezerspubliek helaas wat minder.

De poëzie is, zoals Gerrit Komrij opmerkte, 'het laatste toevluchtsoord voor de taal in een woordvijandige wereld'. Komrij overleed in 2012, de woordvijandigheid is er sindsdien niet minder op geworden, naar ik vrees. Voor televisie bedacht Komrij het mooie woord treurbuis, ik ben nog steeds benieuwd welk woord hij voor sociale media zou hebben uitgevonden.

Op sterven na dood dus, die poëzie.

Mei '21 | Juryrapport Joris van Casteren

Totdat de dood eraan te pas komt! Dan moet er poëzie op het menu, kijk de overlijdensadvertenties er maar op na. Als er wordt gestorven lijkt het of Heel Holland Dicht, alsof iedereen Nijhoff kent, alsof we allemaal Vasalis lezen: *'En niet het snijden doet zo'n pijn,/ maar het afgesneden zijn.'*

Alleen al om die reden was het een uitstekend plan van het Netwerk Palliatieve Zorg Amsterdam-Diemen om de moeilijke thema's die dood en rouw zijn – want omgeven door taboe en ongemak – middels een poëziewedstrijd bij het publiek bespreekbaar te maken.

De oogst was niet mager: meer dan negentig aspirant-dichters stuurden in. De kwaliteit viel mij niet tegen, er zat voorwaar slechts weinig rommel tussen. Het sentiment was echt, het thema 'Wat geef je mee, wat laat je achter?' leek tot in ieders hersenpan doorgedrongen.

Na rijp beraad werden drie winnaars gekozen, het hadden er ook zes of zelfs zestien kunnen zijn. Toch zijn de drie uitverkorenen niet met de rest inwisselbaar, ze drongen zich op, waren na herlezing steeds minder goed te vergeten.

We beginnen met 'Zij', titel van het gedicht van Judith Bisscheroux. Judith Bisscheroux, met zo'n zinnestrelende naam ga je vanzelf wel poëzie schrijven.

In het gedicht stormt de dood in de persoon van een stervende een volle kroeg binnen, wat een daverende openingsscène genoemd mag worden. Zeer gedurfd en brutaal, ver weg van tedere cliché's waarmee de pijn van verlies vaak alleen maar erger wordt.

De dood is inderdaad een vrouw, vandaar de titel. Een vrouw die het direct op een zuipen zet, flirt met andere klanten en bij het afrekenen – het sterven – ons achterblijvers op een dikke fooi trakteert. Zo onuitwisbaar kan een vertrek ook zijn.

Vervolgens eiste het titelloze gedicht van Viviane Rose, nog zo'n naam die net zo goed een pseudoniem had kunnen zijn, de aandacht op. Wat heet, de bliksem sloeg in, bij mij althans.

De taal is binnen de muren van dit vers de baas. Dit gedicht is een amuse van verfijnd aroma, niet direct doorslikbaar, decanterend op de tong.

Het begint in as, de vorm waarin we tenslotte allemaal eindigen, stijgt dan door bloemengroei in zonnestralen op. We zijn eerst baby, kind, dwalen dan volwassen rond, komen vervolgens levenloos op een koude plaat te liggen, verdwijnen ondergronds, of in een oven, waarna het liedje van vooraf aan begint.

De dood wordt hier bezongen, en passant worden twee nog niet bestaande woorden geboren: ‘dodenhuislaantje’ en ‘koffievlekherinneringen’. Dit gedicht over de dood is een kraamkamer, het borrelt en gist er van het leven.

‘de wereld is een sterfhuis waarin de mens figureert.’ Wie zo’n regel schrijft is een gedoodverfde winnaar. Gerard Scharn doet het in *‘Zijden draad’* en is de derde op het podium.

Zelfs wie bij leven roem vergaarde wordt ten slotte opgeslokt door de dood en daarmee door de vergetelheid, is de boodschap van dit gedicht. Tenzij, leert deze dichter ons, je woorden spreekt die de ziel gewicht verlenen. Dat is precies wat dit gedicht met ons doet, en waarmee het dus onsterfelijk wordt.

Om aan te tonen dat de mens een ziel had woog een Amerikaanse arts in 1907 bij wijze van experiment op amateuristische wijze terminaal zieke patiënten, en vervolgens ook schapen en honden, vlak voor hun dood en vlak erna.

Het verschil van 21 gram dat hij mat had geen enkele wetenschappelijke waarde, maar in dit gedicht slaat de dichter er ruim een eeuw later poëtische munt uit, u zult het zometeen met eigen oren horen want de dichters komen nu naar voren om u zelf kennis te laten maken met het door hun gewrochtene.

Joris van Casteren.

